

Львівський національний університет імені Івана Франка

ЗЕЛЬМАНОВИЧ ІВАН ІВАНОВИЧ

УДК 329.71:327.56

**ПОЛІТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗАМОРОЖЕНИХ
КОНФЛІКТІВ СУЧАСНОСТІ**

23.00.02 – Політичні інститути та процеси

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Науковий керівник: доктор політичних наук, професор
Климончук Василь Йосифович,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,
завідувач кафедри політології

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор
Щедрова Галина Петрівна,
Університет імені Альфреда Нобеля,
завідувач кафедри політології
та міжнародних відносин

кандидат політичних наук, доцент
Дорош Леся Олексіївна,
Національний університет «Львівська
політехніка», доцент кафедри політології
та міжнародних відносин

Захист відбудеться «4» жовтня 2019 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 35.051.17 за адресою: 79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, ауд. 301.

Із дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано « » вересня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої
ради, к. політ. н., доцент

В. В. Бунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасна система міжнародних відносин характеризується значною конфліктогенністю, нестабільністю та наявністю великої кількості як локальних (внутрішньодержавних), так і міждержавних збройних конфліктів та суперечностей. Здавалося б, що переживши за останні сто років дві світові війни, зіткнувшись з негативними наслідками «холодної війни» міжнародне співтовариство докладе максимум зусиль щодо недопущення в подальшому подібного роду конфліктів. Однак, незважаючи на трагічні уроки історії, конфліктність у міжнародних відносинах не зменшується, а навпаки, ще більше посилюється, при цьому, постійно зростає число конфліктів, які іменуються як конфлікти, що перебувають в стані «замороженого протистояння».

Невирішеність та наявність на політичній карті світу значної кількості «заморожених конфліктів» свідчить не тільки про глибокі внутрішні суперечності, що склалися між конфліктуючими сторонами, але й вказують на низку інших чинників, які безпосередньо впливають на процес вирішення даних конфліктів. Зокрема, дуже часто «заморожені конфлікти» перетворюються на інструмент геополітичної гри в «руках» третіх більш впливових держав. Особливо яскраво це проявляється на територіях пострадянського простору, де Москва впродовж багатьох років створює та намагається використовувати «заморожені конфлікти» для реалізації своїх геополітичних інтересів та цілей. Ще однією особливістю «заморожених конфліктів» є те, що вони втілюють в собі елементи так званого «гібридного протистояння», включаючи окрім «класичного» військового компонента – політичну, історичну, економічну, релігійну, інформаційну та інші складові, що безперечно ускладнює процес їх політичного врегулювання. Третьою особливістю сучасних «заморожених конфліктів» є те, що вони стали виявом глибоких розбіжностей в сучасній системі міжнародних відносин, засвідчивши про застарілість та невідповідність системи норм міжнародного права, міждержавних договорів та прийнятих угод тим викликам та загрозам які існують у XXI столітті.

Актуальність даної теми обумовлюється і фактом збройної агресії РФ по відношенню до України, та намагання Кремля, як один з можливих сценаріїв розвитку подій перевести конфлікт на Сході та Півдні України в стадію «замороженого протистояння», використовуючи ті методи та прийоми, які Росія впродовж багатьох років відпрацьовувала під час придністровського, абхазо-осетинського та нагірно-карабахського конфліктів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана на кафедрі політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» в рамках держбюджетної теми «Євроінтеграційний вибір України: історія, політика, перспективи» (державний реєстраційний номер 0109U001413).

Мета дисертаційного дослідження полягає у вивченні сутності феномену «заморожених конфліктів», виділенні основних передумов та причин

їхнього виникнення, а також в розроблені дієвих політичних механізмів їх врегулювання.

Для досягнення поставленої мети основну увагу в дисертації зосереджено на вирішенні таких **завдань**:

- дослідити еволюцію теоретичних підходів щодо визначення сутності та природи конфліктів в різні періоди розвитку суспільно-політичної думки;
- з'ясувати сутність та основні особливості «гібридного» протистояння;
- розкрити визначальні причини виникнення «заморожених конфліктів» на територіях пострадянського простору та виділити основні перешкоди на шляху їхнього врегулювання;

- з'ясувати: в чому ж полягає особливість геополітичного виміру косовського та кіпрського конфліктів;

- розкрити причини та виділити основні передумови, які призвели до появи інституційної кризи всередині ЄС.

- проаналізувати «хорватський досвід» звільнення окупованих територій в період югославських війн, з'ясувати: чи можливе його застосування в українських реаліях?;

- визначити місце та роль міжнародної миротворчої місії ООН в контексті розв'язання російсько-українського конфлікту.

Об'єктом дослідження є «заморожені» конфлікти сучасності.

Предметом дослідження є пошук та особливості застосування політичних механізмів врегулювання «заморожених конфліктів» сучасності.

Методологія та методи дослідження. Дисертаційне дослідження носить міждисциплінарний характер заснований на використанні теоретичних та методологічних підходів не тільки політології, а й конфліктології, теорії міжнародних відносин, психології, філософії та права.

У вироблені загальної концепції дослідження ключову роль відіграло застосування синергетичного підходу, в основі якого закладено ідею, що передбачає багатоваріативність та альтернативність шляхів розвитку конфліктних ситуацій. Використання даного підходу, сприяло розширеному розумінню соціально-політичної реальності, акцентувало увагу на важливості розгляду випадкових чинників, які впливають на розвиток будь-якого конфлікту. Крім синергетичного підходу, в роботі застосовано положення конфліктологічного, термінологічного, біхевіористського та геополітичного підходів. Конфліктологічний підхід надав змогу проаналізувати проблему «заморожених конфліктів» з точки зору зіткнення, протиріччя, а також збройного, політичного, економічного, етнічного та інших типів протистояння; термінологічний дав можливість підкреслити основні структурні елементи та визначити найбільш вагомні для комплексного дослідження терміни та категорії; біхевіористський дозволив сконцентрувати увагу на поведінці та мотивах основних груп, що входять до складу конфліктуючих сторін; геополітичний допоміг визначити взаємозв'язок між наявністю «заморожених конфліктів» і змінами в системі міжнародних відносин, що стосуються балансу сил на геополітичній карті світу.

Наведені підходи поєднуються із низкою загальнофілософських, загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, які ґрунтуються на принципах об'єктивності, науковості, системності, історизму, послідовності, плюралізму, пізнавальності та причинності.

Метод системного аналізу посприяв нам в тому, що ми почали розглядати поняття «конфлікт» через призму певної системи, як певну цілісну сукупність елементів, відношень і зв'язків, порушення однієї з яких призводить до стагнації всієї системи та конфліктної ситуації. Важливим також було використання історичного методу, що дозволило нам досягнути поглибленого розуміння суті проблеми, за рахунок вивчення її в межах певної хронологічної послідовності, заснованої на виникненні, формуванні та розвитку досліджуваного об'єкта. Застосовуючи метод порівняння, ми змогли окреслити певні тенденції, виділити спільні та відмінні риси в появі «заморожених конфліктів», проаналізувати основні перешкоди, що стоять на шляху їхнього врегулювання, а також запропонувати певні політичні механізми щодо їхнього вирішення. Метод прогнозування та політичного моделювання дозволив нам, на основі аналізу минулого та сучасного, систематично оцінювати та моделювати майбутні сценарії розвитку конфліктних ситуацій.

Використані методи в сукупності з міждисциплінарним підходом, надали роботі науково-цілісного, комплексного характеру та дозволили сформувати єдину методологічну базу дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів роботи зумовлена актуальністю запропонованої проблеми, сукупністю поставлених завдань та засобами їхнього розв'язання. У межах здійсненого дослідження було досягнуто результатів, які мають наукову новизну та конкретизуються через наступні положення:

Вперше:

– проаналізовано та виявлено ключові системні закономірності, що стосуються причин виникнення «заморожених конфліктів» на територіях пострадянського простору, а також наголошується на ключових перешкодах, що заважають процесу їхнього політичного врегулювання. Зазначається, що головним деструктивним елементом в процесі мирного вирішення придністровського, абхазо-осетинського та нагірно-карабахського конфліктів є зовнішній фактор, що представлений позицією РФ, яка розглядає територію пострадянського простору виключно як зону свого геополітичного та геостратегічного впливу, в результаті чого невирішеність та наявність «заморожених конфліктів» на територіях Молдови, Грузії та Азербайджану дозволяє Москві зберігати та постійно посилювати свій вплив у стратегічно важливих для неї регіонах;

– запропоновано авторський підхід до розгляду сучасних досліджень проблем конфліктології. Наголошується на важливості розгляду проблем «заморожених конфліктів» через призму «гібридної війни» та «гібридного протистояння». Пояснюється це тим, що відійшли у минуле «класичні» форми

ведення війни. На перший план виходять інформаційні, економічні, політичні та маніпулятивні технології, метою яких є розширення сфери свого впливу, а також деморалізація, залякування та підкорення свідомості громадян;

– на основі політичного аналізу систематизовано та виділено ключові ідеї по врегулюванню придністровського, абхазо-осетинського, нагірно-карабахського, косовського та кіпрського «заморожених» конфліктів. Зазначається, що в кожному з зазначених конфліктів активно фігурує зовнішній геополітичний фактор, відтак і процес їхнього вирішення можливий через більш активне залучення до переговорного процесу США та країн лідерів ЄС.

Удосконалено:

– теоретичні підходи до вивчення сутності конфлікту. Зокрема, для кращого розуміння та систематизації знань про природу, причини виникнення та сутнісні характеристики конфлікту, пропонується виокремити три ключові періоди розвитку конфліктологічної думки: зародження конфліктологічних ідей у стародавньому світі та античному суспільстві; конфлікт, як предмет дослідження мислителів Середньовіччя та Нового часу; сучасні Західні конфліктологічні теорії, вчення та ідеї, в ході яких розкривається та висвітлюється те, як змінювалося ставлення до розуміння конфлікту в різні епохи розвитку людської цивілізації.

Отримали подальший розвиток:

– ідеї щодо розроблення варіантів та пошуку ефективних політичних механізмів врегулювання придністровського, абхазо-осетинського, нагірно-карабахського, кіпрського та косовського конфліктів. Пояснюється це тим, що існує необхідність у розробленні та представленні нових механізмів врегулювання зазначених конфліктів, так як моделі та підходи, які застосовувалися раніше, виявилися неефективними і дані конфлікти надалі продовжують перебувати в формі «замороженого» протистояння;

– ідеї, щодо можливих варіантів вирішення російсько-українського конфлікту. Особливу увагу в цьому контексті слід приділити «хорватському досвіду» звільнення окупованих територій в період сербсько-хорватського конфлікту. Важливість вивчення даного підходу полягає в тому, що в його основі закладені як силові так і політичні механізми, які були реалізовані хорватським керівництвом в процесі деокупації та подальшої реінтеграції захоплених Сербією територій;

– положення, що висвітлюють специфіку російської «гібридної» агресії, результатом якої є криза в системі міжнародно-правових відносин, особливо це проявляється в функціонуванні ключових міжнародних структур та організацій, а також в ослабленні ролі міжнародних договорів та неефективності основних принципів міжнародного права. Дії РФ призвели до появи низки «заморожених конфліктів» на територіях пострадянського простору, а також до активізації сепаратистських та націоналістичних рухів в багатьох країнах ЄС.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів визначається науковою новизною дослідження та здійсненим комплексним аналізом проблеми пошуку дієвих політичних механізмів врегулювання «заморожених конфліктів» сучасності.

Теоретичні напрацювання, отримані в ході дослідження, можуть бути використані при дослідженні такого складного явища як «заморожений конфлікт». Разом з тим, ключові положення, висновки та матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватися органами державної влади, політичними партіями та рухами, різними політичними силами, аналітичними центрами в процесі формування та вироблення, як внутрішньої, так і зовнішньої політики в питаннях, що стосуються процесу вирішення складних політичних суперечностей та збройних конфліктів. Матеріали і висновки дисертації можна використати при розробленні спецкурсів для студентів спеціальностей політологія, міжнародні відносини, публічне управління та адміністрування.

Апробація результатів дослідження. Отримані висновки й положення дисертаційної роботи апробовано на міжнародних та всеукраїнських конференціях, семінарах та круглих столах: II Українсько-польський науковий форум «Європейська інтеграція та національна ідентичність» (м. Львів, 2016); VI Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи» (м. Чернівці, 2016); Молодіжний євроатлантичний безпековий форум «Euro-Atlantic Youth Student Security Forum» (м. Вінниця, 2016); Всеукраїнська науково-практична конференція «Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональний виміри» (м. Івано-Франківськ, 2017); VI Міжнародна науково-практична конференція «Особистість, Суспільство, Політика» (м. Люблін, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки» (м. Львів, 2017); Міжнародна наукова конференція «Трансформація міжнародної безпеки: сучасні виклики та загрози» (м. Львів, 2018); «Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів та студентів» (м. Івано-Франківськ, 2018); Міжнародна наукова конференція «Національна та регіональна безпека в умовах інформаційних війн» (м. Івано-Франківськ, 2018). Результати дослідження обговорювались на науково-методичних семінарах та засіданнях кафедри політології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Публікації. Основні положення, результати та висновки дисертації відображено в 13 наукових публікаціях: 4 з яких в наукових фахових виданнях з політичних наук в Україні, 1 – в періодичному науковому виданні, 1 – в закордонному виданні (Польща), а також 7 опублікованих тез доповідей та виступів автора на українських та зарубіжних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Наукове дослідження складається з анотації (українською й англійською мовами), вступу, переліку умовних

скорочень, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 214 сторінок, із них основний текст 177 сторінок, 18 сторінок займає список використаних джерел, який складається з 177 позицій. Обсяг додатків становить 3 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У «Вступі» обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено його мету та завдання. Визначено й розкрито предмет та об'єкт дослідження. Детально висвітлено методологію та методи, які використані в процесі роботи. Окреслено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано відомості про апробацію, публікації, структуру й обсяг роботи.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження конфлікту як суспільно-політичного явища» проаналізовано теоретичні напрацювання та виділено ключові концептуальні підходи щодо вивчення сутності конфлікту, здійснено розгляд праць та поглядів вітчизняних і зарубіжних вчених щодо зазначеної проблематики.

У підрозділі 1.1. «Історія, становлення та розвиток конфліктологічної парадигми» окреслено актуалізацію дослідження обраної проблеми. Еволюційні особливості вивчення конфліктів представлено в сукупності послідовних етапів, в ході яких проаналізовано та показано як змінювалося ставлення до розуміння конфлікту в різні епохи людської цивілізації.

Зазначається, що над проблемою конфлікту, як суспільного явища, замислювалися ще філософи стародавнього світу та античного суспільства з подальшим розвитком ідейно-теоретичного осмислення конфліктологічного феномену в працях мислителів Середньовіччя та Нового Часу. Наголошується на тому, що до початку XIX ст. вчення про конфлікт, як суспільне явище, було невиразне, а поняття, структура та динаміка конфлікту взагалі не розглядалися, однак сам конфлікт вважався необхідним і постійним атрибутом суспільно-політичного життя. В період з кінця XIX-початку XX ст. здійснюється систематизація конфліктологічних знань, відбувається формування конфліктології як самостійної наукової дисципліни, зароджуються численні школи та напрями конфліктологічного спрямування: «психоаналітичний підхід» (З. Фройд, К. Лоренці, К. Хорні, Е. Фром, К. Левін, Я. Морено, Е. Берн); теорія «позитивно-функціонального конфлікту» (Дж. Рекс, Л. Козер, Р. Дарендорф); «загальна теорія конфлікту» (К. Боулдіг); конфліктологічна проблематика втілилась також в школі соціал-дарвінізму (Гумплович, Смолл, Ратценхофер та ін.).

У науковій думці поч. XX ст. виділяються дві базові парадигми в розумінні сутності конфлікту: 1) функціоналістська (Е. Дюркгейм, Г. Спенсер, Т. Парсонс, Е. Мейо, В. Паретто) – наголошує на гармонії та упорядкованості суспільного життя. Даний підхід ґрунтується на уявленнях про конфлікт як деструктивний процес; 2) конфліктологічна (Г. Зіммель, К. Боулдінг, Л. Козер,

Р. Дарендорф) – представники даного підходу, навпаки, трактують конфлікт як норму відносин між людьми, природний стан суспільства.

Широкою популярністю в цей час користується концепція насилля, яку розробили представники цієї теорії – Ж. Сорель, Й. Гальтунг, Т. Гарра та ін.

У середині ХХ ст, проблема конфлікту набуває особливого значення для дослідників різних галузей. Особливо важливими в цьому контексті видаються ідеї К. Боулдінга, зокрема розроблена ним концепція «інтегрованої допомоги» та погляди Д. Белла на природу та чинники майбутніх конфліктів. Авторитетною на Заході є теорія політичної нестабільності С. Хантінгтона, теорія асиметричного конфлікту Е. Макка, системно-кібернетичний підхід А. Етціоні та ігрова теорія конфлікту Д. Льоїса та Г. Райффі.

У підрозділі 1.2. «Політологічний аналіз досліджень сучасних проблем конфліктології» здійснено комплексний аналіз наукової розробки проблематики «гібридних конфліктів», наголошується на основних специфічних рисах «гібридної війни», на відмінностях між політичним чи збройним конфліктом і «гібридним протистоянням».

Особливо важливими в цьому контексті виступають ідеї Ф. Гоффмана, зокрема, його концепція «гібридної війни», та праці українських вчених «Гібридна війна: вижити і перемогти» Є. Магди, «Світова гібридна війна: український формат» та «Донбас і Крим: ціна повернення» В. Горбуліна.

Вказується на те, що порівняно з поняттям «конфлікт» чи «війна» – «гібридна війна» має набагато глибше змістове наповнення, яке включає та поєднює в собі різноманітні характерні особливості представлені у вигляді інформаційних, економічних, політичних, релігійних та інших факторів. Аналіз фахової літератури дозволив виокремити ряд ключових чинників, які визначають, що проблема гібридного протистояння характерна не тільки для України: фактично весь Західний світ виявився неготовим до тієї агресивної політики, яку сьогодні здійснює РФ.

У підрозділі 1.3. «Методологічна база дослідження» визначено методологічну основу дослідження, яка ґрунтується на основі концептуальних ідей, сукупності наукових принципів, підходів та методів, які лягли в основу отримання всебічного, об'єктивного та науково-цілісного знання. Наголошується на розумінні методології через призму кількох функціональних рівнів, ключовими серед яких є наступні: 1) філософська (фундаментальна) методологія; 2) методологія конкретно взятої науки; 3) методологія наукового дослідження.

В основі методології дослідження стало використання таких підходів як біхевіористський (Б. Скіннер), що дозволило краще зрозуміти мотиви та причини виникнення конфліктів, дослідити поведінку основних акторів конфлікту та виділити складові, які впливають на процес врегулювання конфліктів; синергетичний підхід зорієнтував дослідження на виявленні багатоваріативності та альтернативності вибору шляхів та механізмів врегулювання різноманітного роду конфліктів; термінологічний підхід

дозволив виокремити та визначити найбільш вагомі для комплексного дослідження терміни та категорії.

У другому розділі «Проблема пошуку та розроблення дієвих політичних механізмів врегулювання «заморожених конфліктів» в країнах пострадянського простору» здійснено обґрунтування сутності, причин виникнення та складності врегулювання придністровського, абхазо-осетинського та нагірно-карабахського «заморожених конфліктів».

У підрозділі 2.1. «Придністровська криза, як чинник дестабілізації в південно-східному регіоні Європи» детально проаналізовано та виділено основні складові, які спричинили появу конфлікту на території Молдови наприкінці 80-х на початку 90-х років ХХ ст, виділивши серед них наступні: історичний, економічний, ідеологічний, який включає в себе мовний і геополітичний чинники.

Особлива увага приділяється геополітичному аспекту молдово-придністровського конфлікту, ключову роль, в якому відіграє зовнішній фактор, представлений позицією РФ, яка виступає ключовим геополітичним суб'єктом в процесі врегулювання придністровського конфлікту.

Зазначається, що Придністров'я використовується Москвою, як засіб зміцнення свого впливу в цьому регіоні, так і в межах всієї південно-східної Європи. Підтвердженням цього виступають запропоновані Росією механізми врегулювання придністровського конфлікту, ключовими серед яких є «план Козака» та ініціативи Є. Примакова, в основі яких закладені ідеї федералізації Молдови, де Придністров'ю відводиться вирішальний вплив в стосунках з Кишиневом, а Росія продовжує залишатися в статусі головного арбітра та зовнішнього гаранта життєдіяльності об'єднаної Молдови.

Аналізується роль та місце ЄС в процесі врегулювання придністровської кризи. Наголошується на тому, що Захід грає доволі обмежену роль в цьому процесі. Придністров'я продовжує залишатися не пріоритетним вектором в колі інтересів провідних країн ЄС. Основною міжнародною інституцією, яка залучена до процесу врегулювання конфлікту в Придністров'ї є ОБСЄ, проте результати її діяльності продовжують залишатися малоефективними, більшість дій та заяв якої мають суто декларативний характер.

Вказується на роль України в процесі пошуку механізмів врегулювання придністровського конфлікту. Зазначається, що саме українською стороною була здійснена одна з найбільш амбітних спроб врегулювання зазначеного конфлікту. Пов'язана вона з ініціативами тодішнього Президента України В. Ющенка, що пізніше трансформувалися у так званий «план Ющенка». Проте, український варіант як і ряд інших, були відкинуті як керівництвом невизнаної республіки, так і негативно сприймалися РФ, що в черговий раз наголошує на тому, що ключ до розв'язання придністровського конфлікту знаходиться далеко за межами даного регіону.

У підрозділі 2.2. «Південно-Осетинський та Абхазький конфлікт як важлива складова російсько-грузинського протистояння» проаналізовано основні складові та хронологічні етапи розгортання Абхазького та Південно-Осетинського конфліктів. Вказується на складній етнополітичній ситуації, а також на зовнішніх факторах, що спричинили появу збройного конфлікту на території Грузії. Зазначається, що як і у випадку з придністровським конфліктом, в грузинському також активно фігурує зовнішній чинник, що представлений позицією РФ. Наголошується на тому, що з самого початку конфлікту, Москва виступила на боці сепаратистських регіонів надаючи їм політичну, економічну та військову підтримку. Наслідком цього стало те, що на кінець 1994 року Грузія фактично повністю втратила контроль над Абхазьким та Південно-Осетинським регіонами. Конфлікт поступово почав переростати в фазу «замороженого протистояння», характеризуючись з одного боку поступовим входженням даних регіонів під цілковитий контроль РФ, а з іншого, їх повним ігноруванням на міжнародній арені. Ситуація невизначеності тривала до серпня 2008 року, до моменту відкритої збройної агресії Росії по відношенню до Грузії. Передував цьому цілий ряд політичних, економічних та військових заходів, які були здійснені РФ з метою загострення конфлікту. Науково ціннісними в цьому плані виступають роботи російського науковця Б. Вишневського, в яких він пояснює сутність кавказької війни.

В даному підрозділі розкривається місце та роль ЄС в процесі врегулювання російсько-грузинського конфлікту. Особлива увага приділяється позиції Франції, та ініціативам Н. Саркозі по врегулюванню зазначеного конфлікту.

Здійснено аналіз сучасних геополітичних концепцій, які пояснюють основні принципи розвитку російської геополітичної доктрини. Зазначається, що метою РФ є отримання повного та всеосяжного контролю над територіями пострадянського простору. За допомогою успіхів у локальних конфліктах Росія намагається підтвердити не лише можливість вирішувати тактичні завдання регіонального рівня, а й зробити заявку на глобальне лідерство, в основі якої закладено особливу модель відносин з навколишнім світом.

У підрозділі 2.3. «Геополітична складова Нагірно-Карабахського конфлікту» аналізуються передумови та виділяються основні причини, які призвели до появи збройного конфлікту між Вірменією та Азербайджаном стосовно статусу Нагірно-Карабахського регіону.

Наголошується на штучному характері виникнення конфлікту, поява якого у великій мірі зумовлена цілеспрямованою політикою, яку проводило керівництво Радянського Союзу. В її основі був закладений процес по переселенню народів, що стало підставою для етнічного, релігійного та інших типів протистояння.

Аналізується сучасний стан розвитку конфлікту, виділено ключові угоди та події, які лягли в основу пошуку механізмів врегулювання Нагірно-Карабахського конфлікту: 1) квітень 1996 року – підписання Лісабонської угоди; 2) грудень 1997 року – засідання Мінської групи у складі Франції, США та РФ, яка пропонує поетапний план вирішення конфлікту; 3) листопад 2007 року – проголошується Мадридські принципи врегулювання конфлікту; 4) листопад 2008 року – підписання в Москві декларації про мирне врегулювання конфлікту.

Здійснено аналіз основних резолюцій, які були прийняті Радою Безпеки ООН по врегулюванню Нагірно-Карабахського конфлікту: «Резолюція РБ ООН №822», «Резолюція РБ ООН №853», «Резолюція РБ ООН №874», «Резолюція РБ ООН №884»

Особливий акцент зроблено на геополітичній складовій Нагірно-Карабахського конфлікту, в ході якого виділено мотиви та інтереси ключових сторін, від позицій яких залежить процес його врегулювання, а саме – РФ, Туреччини, Ірану, США та ЄС.

У третьому розділі «Геополітичний вимір «заморожених конфліктів» в країнах центральної та південної Європи» досліджуються проблеми пошуку механізмів врегулювання Косовського та Кіпрського «заморожених конфліктів».

У підрозділі 3.1. «Косово як дестабілізаційний фактор Балканського регіону» наголошується на важливості остаточного пошуку механізму врегулювання косовського конфлікту. Зазначається, що після розвалу Югославії, Косово залишається єдиним регіоном, чий політико-правовий статус потребує остаточного визначення. Вказується, що окрім внутрішньо-регіональної напруги, конфлікт між Белградом і Приштиною негативно позначається на політичній та безпековій ситуації для всього балканського регіону. Особливий акцент зроблено на історичних першопричинах, які лягли в основу даного конфлікту. Зазначається, що Косово має для Сербії не тільки суто політичне чи територіальне значення, але й сприймається як регіон де почала зароджуватися сербська державність, формуватися культурна та духовна основа сучасної Сербії. Відтак, зазначені обставини суттєво ускладнюють процес остаточного вирішення конфлікту.

Розкривається місце та роль країн Заходу та США в процесі вирішення конфліктів в ході югославського кризового періоду. Значна увага приділена аналізу позицій, яку займає Росія в ході сербсько-косовського протистояння. Наголошується на тому, що саме РФ є чи не єдиною країною, яка продовжує підтримувати сербську позицію в цьому конфлікті. Вказується, що остаточне вирішення косовського питання, фактично повністю нівелює подальший вплив Росії в цьому стратегічно важливому для неї регіоні. Відтак, РФ і надалі

докладатиме значні зусилля, щодо гальмування та недопущення процесу по остаточному вирішенню сербсько-косовського конфлікту.

У підрозділі 3.2. «Механізми та форми врегулювання Кіпрського конфлікту» здійснюється дослідження кіпрського конфлікту в контексті європейської безпеки. Зазначається, що впродовж тривалого часу кіпрський конфлікт продовжує залишатися однією з найскладніших проблем в системі міжнародних відносин. Актуалізуються позиції європейських та глобальних суб'єктів в цьому контексті. Особливий акцент зроблено на дослідженні позицій, яких дотримуються Греція та Туреччина в ході кіпрського протистояння.

Визначаються найактуальніші вектори розвитку та ступені вирішення кіпрського конфлікту. Особлива увага приділяється історичному досвіду заходів ООН щодо вирішення Кіпрського питання в другій половині ХХ ст. Вказується, що в основі вирішення конфлікту може стати економічний фактор та пов'язані з ним фінансові, інвестиційні та інші переваги, які отримують конфліктуючі сторони в разі успішного врегулювання багаторічного конфлікту.

У четвертому розділі «Російська агресія в Україні: виклик для сучасної системи міжнародної безпеки» здійснено комплексне дослідження проблеми російської збройної агресії. Наголошується на тих викликах та загрозах, які постали перед Заходом в результаті російської гібридної агресії. Обґрунтовується позиція України, аналізуються підходи ЄС та РФ до врегулювання конфлікту на Донбасі. Розроблені прогнози та майбутні шляхи розвитку подій на Донбасі, а також аналізуються сценарії майбутнього України в глобалізаційному світі.

У підрозділі 4.1. «Збройна агресія РФ в Україні як вияв інституційної кризи політики ЄС» досліджується явище «гібридної» війни в контексті російської агресії проти України. Сутність «гібридної» війни розглянуто також через призму системної кризи політики як європейської так і світової безпеки. Детально розглянуто причини російської агресії по відношенню до України, виділено її стратегічні цілі, а також особливості ведення «гібридної» війни в різних вимірах: воєнному, політичному, інформаційному, економічному, культурному та релігійному.

Наголошується на важливості реформування ключових міжнародних інституцій (ООН, ОБСЄ, ПАРЄ, НАТО), як основи протидії російській агресії та пошуку балансу сил в умовах формування нового «гібридного» світоустрою.

У підрозділі 4.2. «Збройний конфлікт: україно-хорватські паралелі» аналізуються можливі шляхи та способи вирішення конфлікту на Донбасі. Визначаються умови реінтеграції та пріоритети відновлення Донбасу. Зроблено наголос на локальних успіхах нашої держави в умовах протидії

ворожій агресії РФ. Особлива увага приділяється дослідженню «хорватського досвіду» звільнення окупованих територій. Вивчаються кроки та дії, які були реалізовані Загребом в процесі деокупації та подальшої інтеграції захоплених регіонів. Виділяються плюси, а також наголошується на ризиках, з якими Україна може зіткнутися в разі реалізації «хорватського сценарію» звільнення окупованих Росією територій.

У підрозділі 4.3. «Місце та роль міжнародної миротворчої місії в процесі розв'язання російсько-українського конфлікту» досліджується проблема миротворчої діяльності та шляхи реформування основних механізмів ООН. Аналізуються процедура та ефективність їх застосування в умовах міжнародних збройних конфліктів та міждержавних суперечностей. Розкривається роль міжнародної миротворчої місії в процесі розв'язання російсько-українського конфлікту. Наголошується на загрозах, з якими може зіткнутися Україна, в процесі можливої реалізації миротворчої місії ООН на Сході України, особливо це стосується діяльності РФ та її спробі використати миротворчу місію для реалізації своїх геополітичних інтересів. Визначаються критерії ефективності та успішної діяльності миротворців, як одна з можливих складових вирішення російсько-українського конфлікту.

ВИСНОВКИ

1. Конфлікт, як суспільно-політичне явище супроводжує людину протягом всього часу становлення та розвитку людської цивілізації. Як наслідок, перші уявлення про природу та сутнісні особливості в розумінні конфлікту знаходимо ще в поглядах мислителів античності та первісного суспільства. Загалом, в історії суспільно-політичної думки сформувалася ціла різноманітність підходів щодо осмислення цього надзвичайно складного та неоднорідного явища. Зокрема, на початку ХХ століття сформувалися дві базові парадигми в розумінні конфлікту – функціоналістська (Е. Дюркгейм, Г. Спенсер, Т. Парсонс, Е. Мейо, В. Парето) та конфліктологічна (Г. Зіммель, К. Боулдінг, Л. Козер, Р. Дарендорф), відбувається формування конфліктології, як самостійної наукової дисципліни, а також зароджуються численні школи та напрямки конфліктологічного спрямування, поява яких обумовлена значним рівнем конфліктогенності в міжнародних відносинах, численних війнах, революціях та кризах, що носять глобальний геополітичний характер.

2. Початок ХХІ століття засвідчив той факт, що природа соціальних та політичних конфліктів зазнала істотних змін. Яскраво простежується тенденція переміщення конфліктів із площини міждержавних відносин до сфери відносин між окремими групами, класами всередині держав. При цьому, існує значна кількість «заморожених» конфліктів, що з стадії відкритого збройного протистояння переросли в стадію затяжної політичної, економічної, інформаційної, військової боротьби, не маючи достатніх підстав для їх остаточного вирішення. Ускладнює даний процес і той факт, що дуже часто більшість сьогоденних конфліктів набули форм так званого «гібридного»

протистояння. Підтвердженням цього стала російська агресія по відношенню до України, яка носить не тільки виключно військовий характер, але й проявляється в новітній формі «гібридної» боротьби, що, в свою чергу, потребує застосування особливого методологічного підходу в процесі розгляду та вивчення подібного роду конфліктів.

3. Особливої напруженості останнім часом набули конфлікти, у розгортанні та поширенні яких чітко простежуються чинники російського впливу – Придністров'я, Абхазія, Південна Осетія, Нагірний Карабах. Зазначається, що наявність нестабільних зон на територіях пострадянського простору дозволяє Росії створювати додаткові можливості для реалізації своїх геополітичних інтересів та цілей. Як наслідок, «заморожені конфлікти» перетворилися в один з ключових інструментів геополітичної боротьби, адже, протягом всього часу існування зазначених конфліктів було проведено значну кількість мирних переговорів, в тому числі за участі та посередництва ключових Західних міжнародних структур та організацій, в ході яких було розроблено десятки угод та мирних договорів, зокрема, «план Ющенка» щодо вирішення придністровського конфлікту, «план Саркозі» по врегулюванню російсько-грузинського протистояння, «Лісабонські угоди» та «Мадридські принципи», як основа вирішення вірмено-азербайджанського конфлікту. Однак, незважаючи на подібні зусилля, зазначені конфлікти і надалі продовжують існувати в формі «замороженого протистояння», негативно впливаючи як на регіональну, так і на глобальну систему безпеки.

Після розвалу СРСР головною метою РФ є відновлення статусу провідного геополітичного гравця, яке, на думку її керівництва, можна досягнути за рахунок встановлення повного контролю над країнами, що її оточують. Сьогодні цілком очевидним є факт, що, незважаючи на значний внутрішній прогрес та пророблені реформи, євроантлантичні перспективи Грузії виглядають достатньо примарними до того часу, поки не буде досягнуто згоди, щодо остаточного вирішення абхазького та південно-осетинського конфліктів. Схожою залишається ситуація навколо нагірно-карабахського конфлікту. Керівництво Вірменії усвідомлює, що без підтримки Москви, конфлікт в Карабасі може швидко завершитися на користь Азербайджану, тому, отримуючи військову допомогу та маючи економічні преференції з боку Росії, країна стає все більш залежною від свого більш впливового сусіда. Не менш важливе значення для Росії має і Придністров'я. Адже під час розширення НАТО на Схід, входження до складу альянсу Румунії, Придністров'я перетворилося на достатньо важливий військовий форпост російських інтересів в цьому регіоні.

Відтак, на сьогоднішній день склалися достатньо обмежені перспективи в процесі вирішення «заморожених конфліктів» на територіях пострадянського простору. З одного боку це пояснюється тим, що, незважаючи на численні спроби вирішити конфлікти за останні три десятиліття, внутрішні розбіжності в даних регіонах тільки поглиблювалися. З іншого боку, над кожним з зазначених конфліктів тяжіє зовнішній фактор,

представлений в основному позицією РФ, яка розглядає проблемні регіони виключно через призму своїх внутрішніх та зовнішніх інтересів. При цьому, постійний політичний, економічний та військовий вплив РФ практично унеможлиблює процес демократичних перетворень всередині самих проблемних регіонів, що є ключовою умовою в процесі вирішення існуючих конфліктів.

4. Не менш складною на сьогоднішній день залишається проблема неврегульованості кіпрського «замороженого» конфлікту, який став чи не першим яскравим прикладом неефективності застосування міжнародних переговорних форматів та посередництва міжнародних організацій в процесі подолання такого роду конфліктів. Незважаючи на те, що активну участь у його вирішенні бере найвпливовіша міжнародна організація – ООН, на базі якої розроблено та прийнято близько 130 резолюцій, єдиного позитивного результату, якого вдалося досягти більше як за 40-річну історію конфлікту, стало формування на Кіпрі ефективної буферної зони між конфліктуючими сторонами, що сприяло процесу припинення активних бойових дій, проте жодним чином не наблизило Кіпр до політичного врегулювання наслідків багаторічного конфлікту. При цьому, як і у випадку з конфліктами на територіях пострадянського простору, в кіпрському конфлікті також активно фігурує зовнішній чинник. Пов'язаний він головним чином з позицією Туреччини та Греції, для яких острів має надзвичайно важливе як політичне, так і економічне значення, а тому процес вирішення кіпрського конфлікту залежить від політичної волі та позицій, яких дотримуватимуться зазначені країни.

Враховуючи складну зовнішню специфіку та достатньо глибокі політичні, етнічні, релігійні та культурні відмінності, що проявляються між грецькою та турецькою частинами острова, сьогодні чи не єдиним механізмом, який би сприяв процесу політичного врегулювання конфлікту є план, що передбачає створення на острові Об'єднаної Кіпрської Республіки, яка складається з двох автономних частин. Фактично, це, свого роду, швейцарська модель побудови устрою держави, яка б в рівній мірі враховувала та забезпечила інтереси кожної з сторін конфлікту. При цьому, зважаючи на достатньо вигідне географічне положення та наявності багатих природних ресурсів, таке об'єднання могло б забезпечити серйозні економічні переваги та сприяло б перетворенню об'єднаного Кіпру в одну з найбільш заможних країн Європи.

5. Складним та дискусійним в системі міжнародно-правових відносин продовжує залишатися питання, що стосується пошуку механізмів врегулювання косовського «замороженого конфлікту». Після завершення війн на території колишньої Югославії, Косово залишається єдиним регіоном, чий політико-правовий статус потребує остаточного визначення. Адже, окрім внутрішньо-регіональної напруги, конфлікт між Белградом та Приштиною негативно відбивається на глобальному рівні, становлячи значну загрозу для всього балканського регіону.

Важливість розгляду зазначеної проблеми полягає в тому, що Косово стало своєрідним викликом для всієї системи міжнародно-правових відносин, засвідчивши певну двозначність у трактуванні норм та правил, які регулюють та забезпечують основи міжнародного ладу. Попри те, що в 2008 році США та більшість країн членів ЄС та НАТО визнали факт утворення суверенної держави Косово, існує ціла низка країн, які виступають категорично проти даного рішення. В основному країни, що виступають проти незалежності Косова, вважають, що дане рішення створює своєрідний прецедент в системі міжнародно-правових відносин і може спровокувати відцентрові тенденції в інших не менш проблемних регіонах. І дані ідеї не є безпідставними. Так, Росія вже протягом тривалого часу спекулює на косовській проблемі, намагаючись за таким же принципом добитися визнання для придністровського, абхазького та південно-осетинського регіонів. Фактично, конфлікт у Косово перетворився в один з ключових інструментів геополітичного суперництва на міжнародній арені, засвідчивши те, що діяльність міжнародних організацій ефективна переважно там, де це співпадає з інтересами та політичною волею провідних держав світу. Судячи з цього, в сучасних умовах ключові міжнародні безпекові структури повинні володіти набагато ширшим спектром повноважень, для того, щоб ефективно діяти в інтересах всього світового співтовариства, а особливо у тих випадках, коли мова йде про врегулювання подібного роду конфліктів.

6. Наявність на політичній карті світу цілого ряду «заморожених конфліктів» свідчить про неготовність Західних політичних організацій та безпекових структур вирішувати ті проблеми, які існують в XXI столітті. Збройна агресія Росії проти Грузії в 2008 році та проти України в 2014 році засвідчила та стала, напевно, найбільш показовим виявом інституційної кризи, що проявляється в політиці ЄС. З розпадом СРСР на Заході завчасно повірили в закінчення «холодної війни». ЄС та США основну свою увагу зосередили на проблемах Китаю, Корейського півострова та боротьбі з ісламським тероризмом, не помічаючи, що біля самих кордонів ЄС та НАТО існує набагато більша загроза. Пошук шляхів розбудови нової системи міжнародних відносин виявився неефективним, що дозволило РФ за короткий проміжок часу відновити свою роль в якості впливового геополітичного гравця. Сучасні західні міжнародні структури та організації виявилися неготовими до подібного розвитку подій. Росія сьогодні намагається протиставити та нав'язати своє бачення побудови світоустрою, в основі якого покладено «гібридні» інформаційні, політичні, економічні та військові технології. При цьому, своїми нерішучими діями, Захід там самим спонукає РФ до все більш агресивних кроків.

7. Українська держава опинилася на передовій боротьби з російською агресією, захищаючи суверенітет та безпеку не тільки власної держави, але й всього Західного світу. Перебуваючи шостий рік в стані неоголошеної війни, в Україні розробляються різноманітні варіанти, що стосуються кроків, які б сприяли процесу звільнення окупованих Росією територій. Особливу увагу в

цьому контексті слід приділити хорватському досвіду звільнення окупованих територій в період югославських війн. Хорватський досвід може слугувати для України успішним прикладом як в плані реалізації політико-дипломатичних, так і силових методів, які були здійсненні Загребом в процесі деокупації та інтеграції захоплених регіонів. Україна вже сьогодні може використовувати досвід Хорватії в питаннях, що стосуються соціального захисту населення та роботи з внутрішньо-переміщеними особами, в плані ведення інформаційної політики в умовах гібридних загроз, вивчати досвід в тих питаннях, що пов'язані з процесом надання амністії, відбудови інфраструктурних об'єктів, розмінування територій та роботи, що пов'язана з реформуванням силових структур та ЗСУ. Українська держава може винести для себе важливі уроки з хорватського досвіду мирної реінтеграції територій і в умовах присутності миротворчого контингенту ООН. При цьому, потрібно розуміти, що в міжнародній практиці є чимала кількість прикладів неефективності миротворчих місій, коли миротворці не стільки сприяли процесу вирішення конфлікту, скільки навпаки ще більше загострювали його, або переводили в стадію «замороженого» протистояння. Тому, миротворчу місію не слід розглядати як певну панацею, яка одразу ж призведе до миру та сприятиме процесу врегулювання конфлікту. Перш, ніж погоджуватися на розгортання будь-якої місії, потрібно визначити чіткі критерії, що стосуються її чисельного складу, мандату, яким вона наділяється, та території, на які розповсюджується її діяльність.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці в наукових фахових виданнях України:

1. Зельманович І. «Заморожені» конфлікти на пострадянському просторі як вияв інституційної кризи політики ЄС. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2016. Вип. 3 (35). С. 127–135.
2. Зельманович І. «Заморожені» конфлікти як інструмент геополітичного протистояння. *«Вісник Маріупольського державного університету»*. Серія: Історія. Політологія. 2016. Вип. 17. С. 129–136.
3. Зельманович І. Російська військова агресія в Україні: можливі сценарії та способи врегулювання конфлікту. *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2017. Вип. 5–6 (41–42). С. 33–40.
4. Зельманович І. Миротворча місія ООН на Донбасі: міф чи реальність? *Прикарпатський вісник НТШ. Думка*. 2018. Вип. 5 (49). С. 187–194.

Наукові праці в наукових періодичних виданнях інших держав:

5. Zelmanovych I. Russian Aggression in Ukraine: Challenges of the Modern Security System. *Journal of Philology, History, Social and Media Communication, Political Science, and Cultural Studies: Spheres of Culture*. 2018. №17. P. 453–458.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Зельманович І. «Заморожені» конфлікти сучасності: політичне врегулювання. *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. студ. та аспір. (м. Чернівці, 7-8 квітня 2016 р.). Чернівці, 2016. С. 48–50.

7. Зельманович І. Політично-ціннісні трансформації сучасного українського суспільства. *Європейська інтеграція та національна ідентичність: інституційний і ціннісний виміри*: матеріали II Українсько-польського наукового форуму (м. Львів, 12-13 травня 2016 р.). Львів-Olsztyn, 2016. С. 224–227.

8. Зельманович І. «Заморожені» конфлікти сучасності як інструмент геополітичного протистояння. Політологічні студії: Студентський науковий вісник ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2016. Вип.1. С. 90–91.

9. Зельманович І. «Заморожені» конфлікти пострадянського простору як важлива складова геополітичного протистояння. *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональний виміри*. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 12–13 жовтня 2017 р.). Івано-Франківськ, 2017. С. 126–128.

10. Зельманович І. «Заморожені» конфлікти пострадянського простору: геополітичний аспект. *Україна в умовах трансформації міжнародної системи безпеки*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (м. Львів, 23-24 травня 2017 р.). Львів, 2017. С. 92–95.

11. Зельманович І. Чи можлива реалізація Боснійського сценарію у вирішенні конфлікту в Україні? *Osobowosc, spoleczenstwo, polityka: mater. VI Miedz. Konf. Nauk. – Prakt. / Pod red. J. Kota. – Czesc 1. Lublin: WSEI, 2017. С. 8–9.*

12. Зельманович І. «Заморожені» конфлікти як наслідок геополітики Росії. *Трансформація міжнародної безпеки: сучасні виклики та загрози*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. (м. Львів, 22-23 березня 2018 р.). Львів, 2018. С. 93–95.

Публікації в інших наукових виданнях:

13. Зельманович І. Теоретичні основи дослідження конфлікту як суспільно-політичного явища. *Панорама політологічних студій: Науковий вісник Рівненського державного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 14. С. 38–44.

АНОТАЦІЯ

Зельманович І. І. – Політичні механізми врегулювання заморожених конфліктів сучасності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 «Політичні інститути та процеси». Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2019.

У дисертації здійснено комплексний аналіз дослідження феномену «заморожених конфліктів», розкриваються основні причини їхнього виникнення, а також здійснюється пошук механізмів та засобів їх політичного врегулювання. Основний акцент в роботі зроблений на дослідженні придністровського, абхазо-осетинського, нагірно-карабахського, косовського та кіпрського «заморожених конфліктів». Пояснюється це тим, що в кожному із зазначених конфліктів активно фігурує зовнішній геополітичний чинник, а відтак їх наявність створює загрозу для глобального рівня міжнародної безпеки.

В роботі проаналізовано способи та можливі шляхи вирішення російсько-українського конфлікту. Особлива увага в цьому плані приділяється «хорватському досвіду» деокупації та реінтеграції окупованих територій, а також особливий інтерес викликає дослідження діяльності міжнародної миротворчої місії ООН в зонах протистояння.

Доведено, що російська агресія по відношенню до України, призвела не тільки до окупації Криму та частини територій Донецької та Луганської областей, але й засвідчила кризу та інституційну слабкість, яка проявляється як в політиці окремих європейських країн, так і серед ключових Західних міжнародних структур та організацій.

Ключові слова: конфлікт, політичний конфлікт, збройний конфлікт, «заморожений конфлікт», міжнародний конфлікт, етнічний конфлікт, війна, збройна агресія, «гібридна війна», ЄС, НАТО, РФ, миротворча місія, вирішення конфлікту, політичний договір.

АННОТАЦІЯ

Зельманович И. И. - Политические механизмы урегулирования замороженных конфликтов современности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 23.00.02 «Политические институты и процессы». Львовский национальный университет имени Ивана Франко. Львов, 2019.

В диссертации осуществлен комплексный анализ исследования феномена «замороженных конфликтов», раскрываются основные причины их возникновения, а также осуществляется поиск механизмов и средств их политического урегулирования. Основной акцент в работе сделан на исследовании приднестровского, абхазо-осетинского, нагорно-карабахского, косовского и кипрского «замороженных конфликтов». Объясняется это тем, что в каждом из указанных конфликтов активно фигурирует внешний геополитический фактор, а затем их наличие создает угрозу для глобального уровня международной безопасности.

В работе проанализированы способы и возможные пути решения российско-украинского конфликта. Особое внимание в этом плане уделяется «хорватскому опыту» деокупации и реинтеграции оккупированных территорий, а также особый интерес вызывает исследование деятельности международной миротворческой миссии ООН в зонах противостояния.

Доказано, что российская агрессия по отношению к Украине, привела не только к оккупации Крыма и части территорий Донецкой и Луганской областей, но и показала кризис и институциональную слабость, которая проявляется как в политике отдельных европейских стран, так и среди ключевых Западных международных структур и организаций .

Ключевые слова: конфликт, политический конфликт, вооруженный конфликт, «замороженный конфликт», международный конфликт, этнический конфликт, война, вооруженная агрессия, «гибридная война», ЕС, НАТО, РФ, миротворческая миссия, разрешение конфликта, политический договор.

ABSTRACT

Zelmanovych I. I. Political mechanisms of frozen conflicts regulation of the present. – Qualifying scientific paper, manuscript copyright.

The thesis for a candidate of political sciences degree in specialty 23.00.02 "Political Institutions and Processes". Ivan Franko National University of Lviv. Lviv, 2019.

The thesis provides a comprehensive analysis of the study of the phenomenon of “frozen conflicts”, reveals the main causes of their occurrence, as well as searches for mechanisms and means of their political settlement.

Thus, analyzing the reasons for the emergence of the Trans-Dniester, Abkhaz-Ossetian and Nagorno-Karabakh “frozen conflicts”, it is noted that along with the complicated internal ethno-political contradictions that have been forming within these regions for a long time and eventually led to an armed confrontation, there is also an external factor, which directly affects the process of resolving each of these conflicts. It is presented mainly by the position of the Russian Federation, which directly affects the process of resolving these conflicts solely on the basis of its geopolitical interests and objectives.

In the thesis, a certain tendency is singled out in the development of the Trans-Dniester, Abkhaz-Ossetian and Nagorno-Karabakh conflicts. It is noted that in the late 80s and early 90s there was an active phase of conflict deployment, accompanied by fighting, numerous victims and significant destruction. A characteristic feature of this period is the direct intervention in the course of conflicts of Moscow, which actively advocates on the side of separatist entities, providing them with comprehensive military, economic and political support. As a result, attempts and efforts on the peaceful resolution of conflicts have not received a proper result.

In addition, the thesis emphasizes the lack of a clear and unambiguous position on the part of the West and the United States on the settlement of “frozen conflicts” on the post-Soviet territory. It is, therefore, stated that the presence of these factors created and keeps on creating favourable conditions for Russia to use these conflicts in their interests, thereby strengthening their influence both at the regional and global levels.

In the thesis particular attention is paid to the study of Kosovo and Cyprus “frozen conflicts”.

In the issues of the Kosovo problem, a special emphasis is placed on the ideological component in the confrontation between Belgrade and Pristina. It emphasizes the significance of Kosovo for the Serbian national culture. It was in studies revealing that there are two key periods in the relationship between the conflicting sides. The first period, connected to the figure of the then head of Yugoslavia, J. B. Tito, is characterized by a sufficiently liberal policy of the then higher Yugoslav leadership. A characteristic feature of this period was the Deserbianisation of Kosovo, which in fact created favourable conditions for the future spread of radical aspirations in the circles of Kosovo Albanians. The second period is related to the figure of S. Milosevic, and is determined by the authoritarian and nationalist position of the Serbian leader, in his desire to revive the lost greatness of the Serbian state, which eventually led to the final disintegration of Yugoslavia and the emergence of numerous wars and conflicts on its former territories. Exploring the Kosovo conflict, the emphasis in the work is on the analysis and importance of the role played by the West and the United States in resolving conflicts in the Balkan Peninsula. The place and role of Kosovo in the global geopolitical system, after gaining independence, is revealed, as well as the risks which today arise as a result of the decision are emphasized.

In detail, the thesis analyzes the problem of finding mechanisms and forms for resolving the Cyprus "frozen conflict". The historical peculiarities that led to an armed confrontation on the island are revealed, which resulted in its split into two parts, namely, the Republic of Cyprus, which controls the southern part of the island and the self-proclaimed Turkish Republic of Northern Cyprus. The study highlights the main reasons that hinder the peaceful resolution of the conflict, as well as the steps which will contribute to the final settlement of the Cyprus crisis. The influence and role of Greek and Turkish factors in the issue of the Cyprus conflict are considered.

The paper analyzes the methods and possible ways of resolving the Russo-Ukrainian armed conflict. Particular attention in this context is paid to the "Croatian experience" of the liberation of the occupied regions, and the study of the activities of the international peacekeeping mission in the areas of confrontation is of particular interest.

It has been proved that the Russian armed aggression against Ukraine led not only to the occupation of the Crimea and part of the territories of Donetsk and Lugansk regions, but also attested a crisis and institutional weakness that manifests itself both in the politics of certain European countries and among the Western international structures and organizations.

Key words: conflict, political conflict, armed conflict, "frozen conflict", international conflict, ethnic conflict, war, armed aggression, "hybrid war", EU, NATO, Russia, peacekeeping mission, conflict resolution, political agreement.